

До разової спеціалізованої вченої
ради Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Сербина Руслана Аандрійовича на дисертацію Якименка Ярослава Олеговича на тему «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження є обґрунтованою, оскільки прагнення України до євроінтеграції стало поштовхом для проведення правових реформ, які певним чином позначилися на законотворчому процесі. Приєднавшись до міжнародного антикорупційного руху, Україна ратифікувала низку міжнародно-правових документів і розробила на їхній основі національне антикорупційне законодавство. Однією з вимог вступу України до Європейського Союзу стало запровадження декларування доходів осіб, що є представниками влади чи місцевого самоврядування, як один із засобів протидії корупції.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертантом у рукописі дисертації на сторінках 13–14, актуальність теми є обґрунтованою та не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Рукопис є ґрунтовним аналізом кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації, виконаним з високим рівнем теоретичної змістовності й методологічної системності.

Дисертант обрав низку методологічних підходів, з-поміж яких історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, прогностичний тощо. Загальні логічні прийоми (дедукції, індукції,

модельовання) використано для уточнення змісту окремих понять, а також формулювання дефініцій.

Методологічний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений тим, що в роботі з позицій методологічного плюралізму обґрунтовано власне бачення проблем кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації в умовах сучасних соціальних змін та економічних трансформацій, що передбачає виявлення нормативно-правових прогалин, аналіз інституційних і функціональних зв'язків між суб'єктами кримінального судочинства.

Текст дисертаційного дослідження має чітку логіко-структурну побудову, що сприяє легкому сприйняттю складної аналітичної інформації. Серед позитивних аспектів варто також виокремити чіткість викладення матеріалу та ясність формулювань. Використання філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження забезпечили достовірність результатів дослідження. Причому обґрунтованість отриманих автором наукових результатів також базується на логічній та достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків.

Дисертаційна робота демонструє системний підхід до аналізу нормативних ініціатив та реформ у сфері протидії корупції, відкриває нові перспективи для подальших досліджень окресленої в предметі дослідження проблеми в умовах війни.

Рецензований текст поєднує концептуальну новизну, логічну послідовність і нормативну конкретику. Дисертаційне дослідження демонструє високу академічну якість та потенціал до подальшого розвитку обраної наукової теми. Здійснений науковий аналіз має вагомий потенціал для подальших прикладних розробок правового забезпечення охорони людини, суспільства й держави від корупції.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок

роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Структура роботи дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

У першому розділі автором встановлено стан дослідження проблеми кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України); схарактеризовано історико-правовий розвиток і сучасний стан законодавства про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України); розкрито соціальну обумовленість декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України); вивчено зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України).

У другому розділі досліджено зміст об'єктивних, а в третьому розділі – суб'єктивних ознак складів декларування недостовірної інформації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, дисертація є одним з перших комплексних монографічних досліджень, яке присвячене вдосконаленню норм про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації. У роботі сформульовано низку нових наукових положень і висновків, зокрема:

вперше:

– доведено доцільність запозичення зарубіжного досвіду пеналізації недостовірного декларування, коли додатковим видом покарання визначено конфіскацію майна, яке не було задекларовано, та поширення декларування на близьких осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування;

– доведено, що основним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України) є суспільні відносини у сфері декларування. Додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України) завжди є суспільні відносини, пов'язані з протидією корупції. Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, 366-3 КК України), окрім суспільних відносин у сфері забезпечення авторитету державної влади та місцевого самоврядування, також можуть бути суспільні відносини у сфері забезпечення фінансової безпеки держави;

удосконалено:

– положення науки кримінального права стосовно того, що неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може каратися у випадку, якщо воно вчинене після накладення адміністративного стягнення за те саме діяння (естонський досвід);

– твердження про те, що наразі законодавство про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації перебуває ще на етапі формування;

дістало подальшого розвитку:

– доктринальне положення про те, що періодизація законодавства про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної включає такі етапи (періоди): 1036–1529 рр. – період від Руської Правди до першого статуту Великого Князівства Литовського (характеризується становлення відповідальності за службові злочини); 1529–1991 рр. – період від першого статуту Великого Князівства Литовського до проголошення незалежності України (характеризується становленням корисливих злочинів у сфері службової діяльності); 1991–1995 рр. – період від проголошення незалежності до встановлення відповідальності за порушення фінансового контролю (означений прийняттям та імплементацією міжнародного

законодавства у сфері боротьби з корупцією); 1995–2014 рр. – період від Закону України «Про боротьбу з корупцією» від 5 жовтня 1995 року № 356/95-ВР до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (характеризується становленням адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю); з 2014 року – період від Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII донині (характеризується формування кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації).

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані й достовірні авторські наукові положення та висновки, які доповнюють наявні позиції науковців або пропонують нові способи розв’язання окресленої в рукописі проблеми.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані в:

- *правотворчості* – для вдосконалення законодавства в частині відповідальності за декларування недостовірної інформації та мінімізації таких випадків;

- *правозастосовній діяльності* – під час застосування норм про кримінальну й адміністративну відповідальність за правопорушення, що посягають на порядок фінансового контролю за особами, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування;

- *освітньому процесі* – під час викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право» та суміжних спецкурсів;

- *науково-дослідній роботі* – для подальших досліджень у галузі антикорупційної діяльності.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено у п'яти наукових публікаціях, з яких: три у статті вітчизняних фахових виданнях, одна – у зарубіжному періодичному виданні за профілем дисертації (Словаччина), одні тези доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Таке представлення результатів наукової роботи повною мірою вказує, що дисертація пройшла **належну апробацію** та є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Опубліковані праці повністю відображають основний зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї та положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Під час ретельного вивчення змісту роботи Якименка Я.О. не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації в дисертації та в наукових публікаціях здобувача.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту й оформлення. Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних зауважень і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Автор останнім завданням дисертації вказав на те, що він має розробити пропозиції з удосконалення кримінального законодавства в частині відповідальності за декларування недостовірної інформації, що й виконано. Водночас у дисертації наявні також пропозиції з удосконалення

практики застосування антикорупційного законодавства, проте така задача відсутня.

2. У дисертації дійсно вперше доведено доцільність запозичення зарубіжного досвіду пеналізації недостовірного декларування, коли додатковим видом покарання визначено конфіскацію майна, яке не було задекларовано. Проте з тексту дисертації не до кінця зрозумілий механізм реалізації такої законодавчої ініціативи та її співвідношення з конфіскацією майна як видом покарання та спеціальною конфіскацією як засобу впливу за порушення антикорупційного законодавства. Запрошую дисертанта до дискусії з цього приводу під час захисту.

3. Досить сміливо автор переконує, що в роботі вдосконалено твердження про те, що наразі законодавство про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації перебуває ще на етапі формування. Таке положення наукової новизни належним чином обґрунтовано в дисертації, проте саме вказівка на етап формування наводить на думку про недосконалість системи фінансового моніторингу, але такі висновки в дисертації відсутні.

4. Загалом позитивно оцінюючи емпіричну базу дослідження, варто вказати на відсутність у ній результатів опитування різних фахівців у сфері фінансового моніторингу – співробітників НАЗК, суддів, прокурорів, слідчих, детективів, адвокатів та активних представників громадянського суспільства щодо оцінки отриманих результатів дослідження.

Водночас наведені вище зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним і змістовним дослідженням.

Заключний висновок. Дисертаційна робота Якименка Ярослава Олеговича на тему «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікованою науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Дисертаційне дослідження Якименка Ярослава Олеговича на тему «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації» виконано на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Якименко Ярослав Олегович, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент –
ректор Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Руслан СЕРБИН